

“İntellekt və gözəllik nümunəsi”

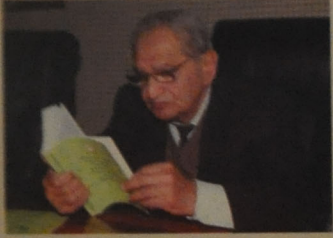
Aida xanım İmanquliyevanın ömür yolu ilə tanış olan
hər kəs onu məhz bu kəlmələrlə yad edir...

Görkəmli şərqşünas, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru Aida Nəsir qızı İmanquliyeva 1939-cu il oktyabrın 10-da Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olub. 132 saylı orta məktəbi qızıl medalla bitirdikdən sonra 1957-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti – red.) şərqşünaslıq fakültəsinin ərəb şöbəsində təhsil alıb. 1966-cı ildə Moskvada SSRİ Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunda ərəb filologiyası üzrə aspiranturayı bitirib.

Genlərindən və şəxsi keyfiyyətlərindən gələn cəhətlərə görə məsuliyyət hissinə, hər bir işdə ağılına və qəlbinə eyni dərəcədə güvənərək seçim etmək bacarığına malik, “şəxsiyyət və qadın” anlayışlarının vəhdətindən “yoğrulmuş” Aida xanım müasir Azərbaycan qadınının örnək ola biləcək ən layiqli nümayəndələrindən biridir. Aida xanım o kəslərdən, elə şəxsiyyətlərdəndir ki, onun nəinki həmkarı, sadəcə, müasiri olan insanlar tam səmimiyyətlə bununla qürur duyduqlarını etiraf edirlər.

Aida xanımın doğum gününə həsr etdiyimiz bu məqalədə onun tələbə yoldaşı və həmkarlarından biri, şərqşünas-alim, BDU-nun ilahiyat fakültəsinin dekanı, ərəb filologiyası kafedrasının müdiri, AMEA-nın həqiqi üzvü Vasim Məmmədaliyevin xatirələrini dinlədikcə bu səmimi qürurun bir daha fərqiyyəti vardıq.

V.Məmmədaliyev: "Aida xanımı 1959-cu ildən tanıyıram. Həmin il mən Şərqsünaslıq fakültəsinin ərəb dili şöbəsinə qəbul olmuşdum. Aida xanım isə artıq üçüncü kurs tələbəsi idi. On-

ların kursu Şərqsünaslıq fakültəsinin ərəb dili şöbəsinin birinci buraxılışı olduğu üçün ilk "qaranquşlar" idilər, biz isə üçüncü buraxılış idik. Aralarında Zakir Məmmədov, Malik Qarayev, Malik Mahmudov, Nərimnə Sultanlı kimi gələcəyin görkəmli Şərqsünasları oxuyurdular. Biz onlara qıbtə ilə baxırdıq. Fikirləşirdik ki, görəsən biz də nə vaxtsa ərəb dilinə onlar kimi bələd ola biləcəyik, ya yox. Onlara professor Ələsgər Məmmədov dərslər deyirdi, bizə isə Məhəmmədağlı Zehtabi. Ələsgər müəllim ərəb dilinin tədrisində yeni sahifə açmış, yeni metodika tətbiq etmiş pedaqoq idi. Ona qədər ərəb dili köhnə metodika ilə, yeni mollaxana üsulu ilə tədris edilirdi.

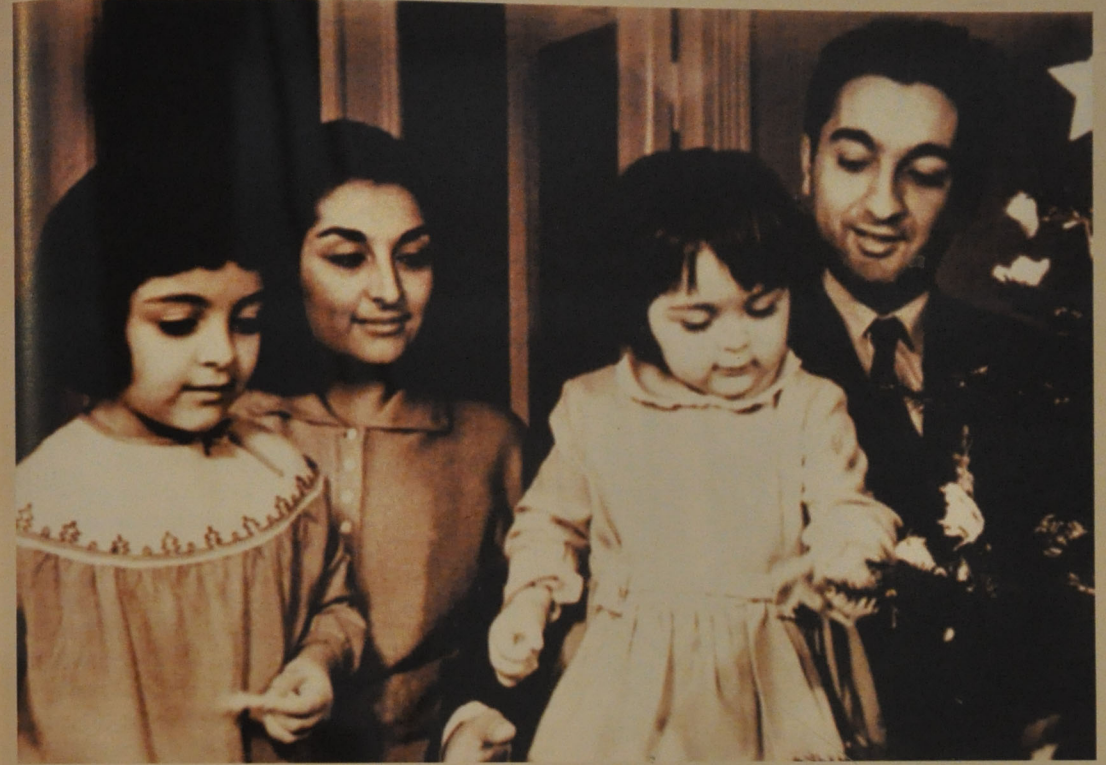
Biz tanış olanda öyrəndim ki, Aida xanımın atası görkəmli jurnalistimiz Nəsir İmanquliyev mənim atam Məmmədali müəllimlə Sabunçuda orta məktəbdə bir yerdə oxuyublar. Sonra Aida xanımla iş yoldaşı da olduq - o, akademiya işləyir, həm də universitetdə dərslər deyirdi. Fakültənin dekanı olub kollektivlə daha da yaxınlaşandan sonra gördüm ki, Aida xanım sözün əsl mənasında xəzinədir. Ziyalı ailəsində doğulub-böyümüşdü, atası Nəsir İmanquliyev jurnalistikamızın patriarxlarından biri idi, anası Gövhər xanım kübar nəslə mənsub bir qadın idi, özü orta məktəbi "qızıl" medalla bitirmişdi, universitetdə təhsil aldığı illərdə də ən yaxşı tələbələrəndən biri kimi tanınırdı - qısa bir zamanda onun adı ən çox ümid verən mütəxəssislərdən biri kimi çəkilməyə başlamışdı. Aida xanımın elmi rəhbəri, dünya şöhrətli alimimiz, professor Rüstəm Əliyev ona ərəb mühacirət ədəbiyyatının tədqiqi ilə məşğul olmağı tövsiyə etmişdi. Aida xanım ərəbşünaslığın bu "qolunu" özünəməxsus və əsaslı şəkildə tədqiq etməyə, bu cərəyanın hər bir nümayəndəsinin yaradıcılıq xüsusiyyətlərini ayrı-ayrılıqda və müqayisəli şəkildə təhlil etməyə müvəffəq olmuşdu. Ona qədər bu işlə müəyyən qədər böyük ərəbşünas-alim, akademik İ.Y. Kraçkovski məşğul olmuşdu, amma İ.Y. Kraçkovski ərəb mühacirət ədəbiyyatını kiçik məqalələr həcmində tədqiq etmişdi. Aida xanım isə ərəb ədəbiyyatının bu "qolunun" tədqiqini fundamental səviyyəyə çatdırdı. Tədrisən hamı etiraf etməyə başladı ki, bu sahənin ən gözəl tədqiqatçısı və hətta bütövlükdə yeni ərəb ədəbiyyatının ən kamil araşdırıcısı məhz Aida xanımdır."

A.İmanquliyevanın "Mixail Nüaymə və XIX əsr qabaqcıl rus ədəbiyyatı" adlı ilk mətbu məqaləsi "Azərbaycan" jurnalında (1964, N 12) dərc olunmuşdur. O, Livan yazıçısı M.Nüaymənin bir neçə hekayəsini ərəb dilindən rusçaya çevirib "Vostoçniy alğmanax"da (Moskva, 1979, V buraxılış) çap etdirmişdi. Müasir ərəb ədəbiyyatının aktual problemləri və rus-ərəb ədəbi əlaqələri haqqında məqalələri dövrü mətbuatda - toplularda və elmi-kütləvi məcmualərdə müntəzəm çap olunurdu.

Aida İmanquliyeva Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Şərqsünaslıq İnstitutunun nəşr etdiyi "Ərəb filologiyası məsələləri" məcmuəsinin tərtibçisi və redaktoru olmuşdur (1971-1973, 1979-1981). "Yaxın Şərq xalqlarının müasir ədəbiyyatında tərəqqi və ictimai ədalət uğrunda mübarizə problemi" (1982), "Yaxın və Orta Şərqdə milli azadlıq hərəkatı məsələləri" (1985), "Şərq filologiyası məsələləri" (1986-1987), "Yaxın Şərq xalqları ədəbiyyatı imperializmə qarşı mübarizədə" (1987), "Xarici Şərqin problemləri: tarix və müasirlik" (1988), "Şərq ədəbiyyatında ənənə və novatorluq" (1988) məqalələr məcmuələrinin redaksiya heyətinin üzvlərindən, müəlliflərindən və redaktorlarından biri olmuşdur.

A.İmanquliyeva ictimai işlərdə fəal çalışmış, Ümumittifaq Şərqsünaslar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin üzvü (1987) və cəmiyyət Azərbaycan bölməsi sədrinin müavini olmuşdur (1983-cü ildən). Moskva, Bakı, Düşənbə, Hamburq şəhərlərində keçirilən Şərqsünaslıq məsələlərinə həsr olunmuş beynəlxalq konfranslarda məruzələrlə çıxış etmişdir. 1966-1976-cı illərdə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda kiçik elmi işçi, sonra baş elmi işçi, 1976-1988-ci illərdə ərəb filologiyası şöbəsinin müdiri, 1988-1991-ci illərdə elmi işlər üzrə direktor müavini, 1991-ci ildən ömrünün sonuna kimi həmin institutda direktor vəzifəsində çalışmışdır.

V.Məmmədaliyev: "Hayat yoldaşı dünyaşöhrətli alim, akademik Arif Paşayevlə tanış olandan sonra ünsiyyətimiz ailəvi dostluğa çevrildi. Bizim evimiz Kürdəxanıda idi, onların isə Pirşəgirdə bağları vardı. Nəinki yayda, digər fəsillərdə də yiğirdirdik, bir-birimizin evinə qonaq gedirdik. Belə şəraitdə mən kəşf etmişdim ki, Aida xanım yüksək ixtisaslı mütəxəssis, gözəl alim olmaqla yanaşı, ev işlərini də ustalıqla bacaran və hər bir işi vaxtında çatdıran əsl xanımdır. Mətbəx işlərinə böyük həvəs və zövqlə yanaşırdı. Bir sözlə, onun zahiri gözəlliyi ilə daxili gözəlliyi bir-birini tamamlayırdı.

Həmkar və müəllim kimi də özündən sonra ən yaxşı xatirələr qoyub-gedib. Elə hallar olurdu ki, imkansız tələbələrin maddi yükünü öz üzərinə götürürdü, onlara şərait yaradırdı ki, maddi sıxıntı elmi fəaliyyətlərinə mane olmasın.

Hər bir hərəkatının yerini bilən, qədərində ciddi, qədərində gözəl yumor hissənə malik bir xanım idi.

Aida xanım nisbətən qısa ömür yaşamasına baxmayaraq (Aida İmanquliyeva 1992-ci il sentyabrın 19-da Bakıda vəfat etmişdir - red.), özündən sonra çox zəngin və qiymətli elmi irs qoyub-gətirmişdir. Bu irs ərəbşünaslığımıza və bütövlükdə elmimizə böyük bir töhfədir.

Aida xanımın vətənimiz Azərbaycana bəxş etdiyi ən böyük töhfəsi Respublikamızın birinci xanımı, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfəri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, ümumxalq sevgisini qazanmış Mehriban xanım Əliyeva və görkəmli alimimiz, Moskva Dövlət Universiteti Bakı filialının rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Nərgiz xanım Paşayevadır" ♦

Samirə Behbudqızı